

Adieu EGM?

foto's André Janssen | Mosenven

Groot is de ophef in de natuurbeheerwereld, nu het kabinet heeft aangekondigd dat per 1 januari 2009 de regeling Effectgerichte Maatregelen (EGM) “wordt afgebouwd” (zie kader hiernaast). Onbegrip heerst er, over hoe zo’n effectieve en succesvolle subsidieregeling ineens kan worden afgeschaft. Vrees ook, dat de opgebouwde kennis en het unieke netwerk verloren zullen gaan. Tenslotte nog een sprankje hoop dat het zo’n vaart niet zal lopen. Een rondje langs de velden.

— Marjel Neeffes

“Nederland koploper dankzij EGM”
Jan Roelofs is hoogleraar ecologie en milieubiologie aan de Radboud Universiteit Nijmegen en heeft ooit samen met een hoge LNV-ambtenaar het OBN-plan opgezet, waar de EGM-regeling onder valt (zie kader pagina 4). Hij vindt de afschaffing van de EGM-subsidies een regelrechte ramp. “Ik snap er dan ook helemaal niets van. Nog niet eens zo lang geleden heeft LNV een bureau laten uitzoeken hoe EGM functioneert, en toen bleek het de best functionerende subsidieregeling ooit! Er is in Nederland sprake van sterk gedegradeerde ecosystemen, en met de EGM-regeling is het mogelijk die te herstellen.

Dankzij EGM heeft Nederland een koppositie in het onderzoek naar de zogenaamde restoration ecology. Ik ben net terug van een internationaal congres daarover en daar hebben wij als Nederlanders wel twaalf presentaties gegeven, en dat is alleen dankzij EGM. Overall in de wereld gaat onderzoek op basis van *trial and error*, maar hier zijn we er in die 20 jaar in geslaagd om beter te doorgronden hoe zo'n ecosysteem functioneert, wat de variabelen zijn, en hoe je daar op kunt ingrijpen. Het stelsel wordt in het buitenland geroemd, en het OBN-werk wordt heel veel geciteerd. En dat zou je dan zomaar weggooiden? Onbegrijpelijk!

Als er geen geld meer is, ben ik ook bang dat het kennisnetwerk wegvalt. Werkgevers gaan echt geen tijd vrijmaken voor mensen om in dat netwerk te zitten als daar geen geld tegenover staat.

Ik denk dat de kennisontwikkeling cruciaal is voor een goede invulling van de EHS. Die EHS is vanachter een bureau bedacht, en dat werkt natuurlijk niet. Vooral voor de omvorming van landbouwgrond naar natuur is veel kennis nodig, en juist daar is OBN zeer geschikt voor.”

“Wel hectares, geen kwaliteit”

Bij dat laatste sluit Willem de Beaufort, voorzitter van het Gelders Particulier Grondbezit, zich van harte aan. “Het zou toch te gek zijn als er wel geld is voor aankoop van gronden, maar vervolgens met het wegvallen van de EGM-subsidies geen kwaliteit meer mogelijk is in de omvorming en het beheer. Het EGM was een zekere bron van inkomsten waar je als beheerder van op aan kon, waarmee je kon onderzoeken hoe het systeem nou echt in elkaar zit, waarmee je continuïteit kon waarborgen, waarmee je een kwaliteitsslag kon maken. Ik ben bang dat we nu weer terug zijn bij af, dat we weer ad hoc subsidie moeten aanvragen, via potjes van de provincie, als we bijvoorbeeld de hydrologie van een gebied willen onderzoeken. Dat geeft heel veel extra gedoe, en als dat via de streekcommissies gaat, voel ik de bui al hangen. Die hebben andere ambities waar ze politiek meer mee scoren. Ik ben bang dat particuliere grondbezitters er dan maar niet meer aan beginnen, en daar zal de kwaliteit zeker onder lijden.”

“Door EU verdubbeld”

Ook Teo Wams, directeur natuurbeheer bij Natuurmonumenten, vindt de kabinetsplannen onbegrijpelijk.

“Het gaat helemaal niet om zoveel geld, maar het is wel een van de effectiefste instrumenten om natuurwaarden in stand te houden. Bovendien heeft het een hefboomeffect, omdat de EGM-subsidie vaak als co-financiering fungeert om EU-geld binnen te halen. Dus het geld wordt door de EU verdubbeld.

Beheerders en beleids mensen zijn het er over eens dat OBN werkt op de plek waar het om draait: uitzoeken waar de knopen zitten en daar dan aan draaien. Door het kennisnetwerk van de Deskundigenteams (zie kader pagina 4, red.) wordt een schat aan ervaring opgebouwd: elke ingreep levert kennis op die een volgende keer weer meegenomen wordt. Bovendien zijn de maatregelen zeer effectief gebleken in behoud en herstel van de biodiversiteit in natuurgebieden. Onderzoek heeft laten zien dat 120 Rode Lijstsoorten door inzet van EGM-middelen zijn toegenomen en of zijn teruggekeerd.

Dat het advies van de Taskforce Trojan als argument gebruikt wordt om hiermee te stoppen (zie kader deze pagina-red.) snap ik niet. Trojan zegt dat ammoniak langzaam de goede kant opgaat, maar het is zeker nog niet opgelost. Dat is toch alleen maar een reden om juist extra in te zetten op Effectgerichte Maatregelen!”

“Niks extra's voor biodiversiteit”

Jakob Leidekker, hoofd afdeling bedrijfsvoering bij Het Nationale Park de Hoge Veluwe, verwacht dat het afschaffen van de EGM-regeling grote consequenties heeft voor zijn gebied. “De Hoge Veluwe is voor heel veel soorten een hotspot. Dat komt doordat wij al honderd jaar consistent beheer voeren, maar dat kost veel geld. Met de toegangsgelden kunnen we het landgoed in stand houden, maar voor zaken als het instandhouden en versterken van de biodiversiteit, hebben we de EGM-regeling hard nodig.

Uit de LNV-begroting 2009:

Effectgerichte maatregelen (EGM)

De regeling Effectgerichte Maatregelen wordt afgebouwd. Met het oog op het recent uitgebrachte advies van de Taskforce Trojan met betrekking tot Stikstof/ammoniak in relatie tot Natura 2000 en de daarin opgenomen voorstellen wordt verder uitgewerkt welk instrumentarium door het Rijk effectief kan worden ingezet voor het realiseren van een daling van de stikstofdepositie. In deze nadere uitwerking van het benodigd instrumentarium zal worden bezien op welke wijze de effecten van de bestaande afzonderlijke subsidieregeling Effectgerichte Maatregelen, die nu met ingang van 2009 wordt uitgefaseerd, meer systematisch kunnen worden ingebed binnen Natura 2000 met bijbehorende beheerplannen en de adviezen van de projectgroep overdracht programmabeheer provincies (Van Dijk).

Bron: rijksbegroting.minfin.nl > XIV Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit > 23 natuur

Het Mosenven tussen Hoogerheide en Ossendracht in Noord-Brabant.

Het ven was verdroogd, vermest en verzuurd geraakt door het begreppelen van het voedingsgebied, zure en stikstofdepositie, inval van blad en naalden en instroming van met meststoffen verrijkt water. In het ven groeiden slechts Knolrus, Waterveenmos, Mannagras en Pitrus. Na een vooronderzoek kon een herstelplan worden opgesteld. De greppels werden gedicht, het bos langs de randen werd met 30 meter teruggezet, bagger uit het ven verwijderd en de oeverzone geplagd. Twee jaar na uitvoering van de herstelmaatregelen is een vrijwel complete gemeenschap van Vlottende bies ontstaan. De Rode lijstsoorten Vlottende bies, Pylvaren, Klein blaasjeskruid en Moerashertshooi zijn teruggekeerd. Massale vestiging van Duizendknoopfonteinkruid geeft aan dat weer lokale kwel van zwakgebufferd grondwater optreedt vanuit de aangrenzende zandrug dankzij het dempen van de greppels.

EGM, OBN, DT's

De Regeling Effectgericht maatregelen bos en natuur (Regeling EGM) bestaat sinds 1989. Deze regeling subsidieert het nemen van beheersmaatregelen om de verzuring, vermesting en verdroging te bestrijden en om bossen en natuurterreinen te laten overleven zolang de oorzaken van achteruitgang nog niet zijn weggenomen.

De EGM-regeling is sinds 1995 opgenomen in het 'Overlevingsplan Bos en Natuur' (OBN). Per september 2006 is OBN omgedoopt tot Kennisnetwerk 'Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit'. Centraal hierin staan Deskundigenteams (DT's) waarin, georganiseerd per landschapstype, prominente beheerders en onderzoekers gezamenlijk problemen definiëren en oplossingen zoeken.

Een mooi voorbeeld is een stuk van 40 hectare stuifzand dat uit EGM betaald is. Dat is fantastisch, een groot succes, iedereen komt kijken en is enthousiast. Of het plaggen van heide, dat doen we al sinds '79, en daardoor is er nu een geschikt biotoop voor het korhoen. Maar zonder subsidie zouden we dat niet op grote schaal kunnen doen. En uit Programma Beheer krijgen we tot nu toe niets, omdat we toegangsgelden heffen. Onze hoop is gericht op de beheerplannen Natura 2000, dat daar geld achteraan komt, want tot nu toe zitten daar wel verplichtingen aan, maar zit er geen geld bij. Vooralsnog betekent het voor ons: zonder EGM-subsidie kunnen we niks extra's doen voor de biodiversiteit."

"Kurk waar kenniscircuit op drijft"

Jan Holtland, ecoloog bij Staatsbosbeheer en al jaren betrokken bij EGM en OBN, heeft nog enige hoop op een goede afloop. "De tekst bij de Miljoenennota lijkt toch een opening te laten voor maatregelen om ammoniakproblemen op te lossen. Maar ik maak me wel zorgen. De kracht van OBN is die hele directe koppeling tussen uitvoering in een natuurgebied en

het deskundigenteam van beheerders en onderzoekers die daar omheen staan. Dat maakt dit zo'n goed programma, en daarmee is al veel biodiversiteit behouden. Er ligt intussen een heel spoor van geslaagde natuurherstelprojecten door Nederland. Ik snap ook niet wat de harde redenen nou zijn voor afschaffing, want de overheid heeft biodiversiteit hoog in het vaandel. Per uitgegeven euro is het EGM op afstand het meest effectieve instrument voor het herstel van biodiversiteit. Het zou ongelooflijk jammer zijn als dat verloren gaat. Ook Trojan zegt dat ammoniakemissies voorlopig nog te hoog zijn, dus EGM is toch echt nog nodig. Voor verzuring en verdroging geldt precies hetzelfde.

Ik verwacht overigens niet dat het kenniscircuit meteen uit elkaar zal vallen, er zijn veel belangen ook vanuit andere thema's. Maar dat concrete natuurherstel is wel een belangrijke kurk waarop dat netwerk drijft, dus als dat door stopzetting van EGM wegvalt, raakt het zeker verzwakt."

"Dit najaar kabinetsreactie op Trojan"

Tenslotte **Cor von Meijenfeldt, lid van het managementteam van de Directie Natuur van het ministerie van LNV**, die de ophef wel begrijpt. "Er is niet één subsidieregeling die je kunt stoppen waarbij niemand minder gelukkig wordt. Maar we moesten bezuinigen en dit leek een goede optie. Nu veel geld is overgeheveld naar het ILG, zijn er vanuit de rijksoverheid beperkte middelen. We moeten onze instrumenten regelmatig tegen het licht houden, dat geeft ruimte om na te denken of we op de goede manier bezig zijn. Overigens wil dit plan om de EGM-regeling na 2009 af te bouwen niet automatisch zeggen dat er helemaal geen geld meer gaat naar het bestrijden van de gevolgen van bijvoorbeeld ammoniakemissie. Dit najaar verwacht ik de kabinetsreactie op het advies van de commissie Trojan, en het is afwachten of daar financiering uit voortkomt. Overigens blijft het onderzoeksdeel van de regeling wel intact." ♦

redactie@vakbladnatuurboslandschap.nl